

Діана: справжня історія з її вуст

Ендрю Мортон

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Ярослава Машико

© Видавничий дім «Фабула». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Передмова

Навіть через 25 років багато хто й досі не вірить у правдивість цієї історії. Голлівудські продюсери напевно відкинули б її, заявивши, що це якась вигадка, а не реальна історія. Вродлива, але зневірена принцеса, нікому невідомий письменник, аматор-посередник і книжка, яка назавжди змінить життя цієї принцеси.

У 1991 році принцеса Діана наближалася до свого тридцятиліття. Усе своє доросле життя вона перебувала в центрі уваги. Її шлюб із принцом Чарльзом 1981 року архієпископ Кентерберійський назвав «казкою». В уяві багатьох принц і принцеса, благословенні двома маленькими синами, принцями Вільямом і Гаррі, уособлювали миле й гламурне обличчя дому Віндзорів. Сама думка про те, що їхній десятирічний шлюб висить на волосині від краху, була немислимою — навіть для сумнозвісної бульварної преси. Коментуючи їхній тогорічний спільний тур Бразилією, газета Sunday Mirror описала пару як «об'єднані перед лицем світу», а їхні спільні світлини викликали у пресі «шквал емоцій».

Невдовзі після цього мені судилося дізнатись чисту правду. Нечікуваним місцем для цього неймовірного відкриття стало звичайнісіньке кафе у невиразному лондонському передмісті, Райсліпі. Поки робітники з шумом наминали смажені яйця, бекон і запечену квасолу, я надягнув навушники, увімкнув пошарпаний магнітофон і зачудовано вслуховувався у голос, який безпомилково належав принцесі, та сумну історію, яка зринала з її уст швидким потоком свідомості. Я неначе перенісся до паралельного всесвіту — принцеса розповідала про своє нещастя, біль зради, спроби самогубства та дві речі, про які я ніколи раніше не чув: нервову булімію, розлад харчової поведінки, та жінку на ім'я Камілла.

Покинувши кафе, я довго не міг оговтатися, не йняв віри щойно почутому. Я ніби долучився до підпільного клубу, де ретельно берегли таємницю. Небезпечну таємницю. Того ж вечора дорогою додому я спустився до підземки. Я тримався якнайдалі від краю платформи, бо мій розум охопила параноя на кшталт тієї, якою був просякнутий фільм «Уся президентська рать» про президента Ніксона, злом у «Вотергейті» і подальше розслідування Вудворда та Бернстайна.

Майже десять років я писав про королівську сім'ю і був частиною отого медійного цирку, що пише оповідки про їхні світські візити по всьому світу. Та це, як між собою шуткували члени так званої «королівської зграї щурів», було найвеселішим у нашому сірому буденному існуванні. Я неодноразово зустрічався з принцом Чарльзом і принцесою Діаною на пресконференціях, які проводилися на початку кожного туру. Розмови з принцесою були легкими, яскравими та цілком тривіальними, зазвичай про мої екстравагантні краватки.

Втім, життя королівського репортера не можна назвати сповненим веселощів. Щоб заглянути за лаштунки королівського театру й дізнатися про королівське життя без прикрас, доводилося вести наполегливу роботу з налагодження контактів у Букінгемському та Кенсінгтонському палацах, де подружжя Уельських займали апартаменти під номерами вісім та дев'ять. Написавши книжки про життя і побут у різних палацах, багатство королівської сім'ї та біографію герцогині Йоркської, а також інші праці, я завів кількох хороших друзів, зокрема й серед королівського персоналу, тож гадав, що маю гарне уявлення про те, що відбувається за кованою королівською брамою. Та я нісмілечки не був готовий до почутого.

Моє знайомство з правдою відбулося завдяки людині, яка й зробила ці аудіозаписи. Я вперше зустрів доктора Джеймса

Колтерста в жовтні 1986 року під час типового королівського візиту: він супроводжував Діану на відкритті нового комп'ютерного томографа у рентгенівському відділенні лікарні Святого Томаса в центрі Лондону, де він і працював. Опісля, за чаєм і тістечками, я розпитав його про візит Діани. Згодом з'ясувалося, що Колтерст — випускник Ітонського коледжу і син баронета, сім'я якого вже понад століття володіє замком Бларні в Ірландії,— знав принцесу роками.

Тоді мені спало на думку, що він міг би стати корисним контактом. Ми здружились, не раз насолоджуючись грою у сквош на кортах при лікарні Святого Томаса та обідаючи в італійському ресторанчику поблизу. Балакучий і багатослівний, Джеймс із задоволенням говорив на будь-яку тему, окрім принцеси. Звичайно, він знав її достатньо добре, адже коли вона ще була незаміжньою дівчиною і жила зі своїми подругами у житловому комплексі Колегерн-Корт у Кенсінгтоні, він частенько навідувався у гості й годинами вислуховував про її захоплення принцом Чарльзом. А одного разу вони з компанією друзів поїхали на лижний відпочинок до Франції. Втім після того, як вона піднеслася до ролі принцеси Уельської, багато друзів з отих безтурботних днів, якими повнилося її юне життя, залишилися в минулому, хоча Діана все ще з любов'ю згадувала про час, проведений у Колегерн-Корт.

Лише після того, як вона відвідала лікарню Святого Томаса, Колтерст і принцеса поновили свою дружбу й час від часу зустрічались за обідом. Згодом він теж долучився до її «таємного клубу» й отримав змогу побачити її реальне життя, а не ту ілюзію, якої принцеса дотримувалась на публіці. Було очевидним, що її шлюб на межі краху, а її чоловік має роман з Каміллою Паркер-Боулз, дружиною його армійського друга Ендрю, що володів титулом Срібного жезла{1} при дворі королеви. Місіс Паркер-Боулз, яка жила поблизу резиденції Гайгроув, замського

будинку Уельських, була настільки близькою до принца, що регулярно влаштовувала обіди та інші зустрічі для спільних друзів у своєму будинку в Глостерширі.

Хоча Колтерст і відчував, що йому звірилися у таємниці, він був таким не єдиним. Від особистого охоронця, який супроводжував принца під час його нічних візитів до дому Камілли в Міддлвік-гаусі, до дворецького та шеф-кухаря, яким наказали приготувати й подати вечерю, яку, як вони знали, принц не їстиме, оскільки вирушив до своєї коханої, не кажучи вже про камердинера, який у щотижневику *Radio Times* відмічав телепрограми, щоб створити враження, наче принц провів тихий вечір удома — усі, хто працював на принца та принцесу Уельських, були втягнуті, часто всупереч власній волі, у цей обман. Його камердинерові Кену Стронагу робилось зле від такого щоденного замилювання очей, а їхній пресекретар Дікі Арбітер опинився у вельми «незручному становищі», бо мусив підтримувати на публіку ілюзію щасливої сім'ї, закриваючи очі на вкрай холодні стосунки між подружжям.

Коли принц Чарльз зламав руку під час гри у поло в червні 1990 року і був доставлений до лікарні містечка Сайренсестер, його помічники уважно вслуховувалися в ефір поліційної радіостанції, щоб дізнатися про пересування принцеси Уельської під час її поїздки з Лондону до лікарні. Вони чудово розуміли, що до прибуття Діани мають вивести з палати першу відвідувачку принца — Каміллу Паркер-Боулз.

Повірені у справи люди розуміли, що котел, у якому клеочуть і вирують обман, підступ та лицемірство, рано чи пізно википить. Кожен день вони запитували себе, як довго може тривати ця змова, націлена на замилювання очей майбутній королеві. Можливо, їй ніколи й не буде кінця. Або ж вона триватиме доти, доки принцесу не зведуть з розуму ті, кому вона довіряла і ким захоплювалася, які раз за разом казали їй, що Камілла просто подруга. На підозри

принцеси вони відмахувалися як на безглузді небилиці, а королева-мати навіть якось сказала, що то все вигадки «дурненької дівчини».

Як багато років по тому Діана розповіла у своєму відомому телевізійному інтерв'ю для програми «Панорама» на каналі ВВС: «Друзі мого чоловіка казали, що я поведжуся як неврівноважена, що я хвора і мене варто запроторити до якогось лікувального закладу, щоб мені надали допомогу. Бо я ж завдаю лише мороку й клопоту».

Далеко не марення божевільної жінки, підозри Діани зрештою справдилися, і болісне усвідомлення того, що її регулярно обманював не лише чоловік, а й чимале коло наближених до двору осіб, уселило в неї всеохопну та цілком зрозумілу недовіру і зневагу до всієї королівської системи. Чимале обурення таким ставленням з їхнього боку згодом відбилось на принцесиній поведінці та діях.

Тож якось за обідом, поки Колтерст наминав котлету по-київськи, а Діана копирсалася виделкою у своєму салаті, вона з гнівом і смутком у голосі звірилася йому про своє становище, яке стає дедалі нестерпнішим. Вона зрозуміла, що як не зважиться на рішучі дії, то до смерті скнітиме у нещасті та брехні. Її першою думкою було спакувати валізи та втекти до Австралії зі своїми малими хлопчиками. Така ідея перегукувалася з поведінкою її власної матері, Френсіс Шанд Кідд, яка після гіркого розлучення з батьком Діани, графом Спенсером, жила собі самотницею на похмурому острові Сейл на північному заході Шотландії.

Однак такі думки були лишень сміливими ідеями й нічого не вирішували. Основна проблема залишалась: як дати громадськості зрозуміти її бік історії й водночас розплутати юридичні, емоційні та конституційні вузли, які тримали її прив'язаною до монархії. Це було насправді скрутне становище. Якби вона просто спакувала валізи й подалась геть, громадськість та засоби масової інформації, які продовжували вірити в казкову історію кохання між принцом і

принцесою, визнали б її поведінку ірраціональною, істеричною і вкрай непристойною. Вона сподівалася зробити усе, що в її силах, щоб розв'язати цю проблему. Вона говорила з Чарльзом, але він її ігнорував. Тоді вона звернулась до королеви, але і це не дало результатів.

Діана відчувала, що опинилася не лише в полоні до болю нещасного шлюбу, а й у полоні цілком нереалістичного уявлення громадськості про її королівське життя. Її проймала неприязнь до всієї королівської системи, якою, за її словами, керували «сірі кардинали». Вона відчувала себе знесиленою і як жінка, і як людина. У палаці до неї ставилися з напускною поблажливістю, її сприймали лишень як привабливе доповнення до її вічно зайнятого чоловіка. «Її королівській високості перепадає лишень дрібка обов'язків, та вона вкладає у них усю душу»,— прокоментував один з особистих секретарів на пресконференції щодо майбутніх публічних заходів.

Не забувайте, що це була та сама жінка, яка 1987 року, перебуваючи з візитом у лондонській лікарні Міддлсекс, потиснула руку смертельно хворому пацієнтові — й цим своїм вчинком зробила більше, ніж будь-хто із королівської родини, щоб усунути стигму довкола смертельного вірусу СНІДу. Хоча Діана ще не могла цього повністю досягнути, та вона була наділена вираженням гуманітарним баченням, яке виходило за межі покірного й монотонного слідування традиційним королівським протоколам.

День за днем минали для неї в самотньому ув'язненні королівської золотої клітки, а людям і далі згодовували ілюзорну, казкову історію про шлюб принца й принцеси. «Вона відчувала, як її все сильніше затискають у лещатах,— згадував пізніше Колтерст.— На відміну від інших жінок, вона не мала свободи піти геть і забрати із собою дітей».

Подібно до ув'язненої, засудженої за злочин, якого вона не коїла, Діана відчувала жакливу потребу розповісти світові правду про своє життя, страждання, які вона пізнала, й амбіції, які вона плекала. Її відчуття несправедливості було глибоким. Простіше кажучи, вона прагнула свободи висловлювати свою думку, можливості розповісти людям усю історію свого життя та дозволити їм судити її відповідно.

Вона гадала, що як зможе, поки не стало запізно, розповісти свою історію людям, своїм людям, то вони її по-справжньому зрозуміють. «Нехай вони стануть моїми суддями»,— сказала вона, впевнена, що публіка не буде критикувати її так жорстко, як королівська сім'я чи преса. Однак її бажання пояснити те, що вона вважала правдою у своїй історії, супроводжувалося нестерпним страхом, що в будь-який момент вороги в палаці визнають її психічно хворою та замкнуть якнайдалі. Це був небезпідставний страх — коли 1995 року на телебаченні вийшло її інтерв'ю для «Панорами», тодішній міністр збройних сил Ніколас Сомс, близький друг і колишній помічник принца Чарльза, описав її як жінку із «гостро вираженою параноєю».

Поступово до неї та її близького оточення дійшло, що коли не повідати людям повну історію її життя, вони ніколи не зрозуміють і не приймуть причини будь-яких дій, що вона їх наважиться здійснити. Вона розглядала кілька варіантів, від замовлення серії газетних статей до створення телевізійного документального фільму та публікації біографії свого життя. Діана знала, яке послання хоче передати світові, але не могла знайти для цього належного способу.

Як на той час вона могла передати світові своє послання? Кинувши погляд на соціальний ландшафт Британії, вона розуміла, що для її історії було небагато варіантів. Династія Віндзорів є найвпливовішою родиною в країні, яка своїми щупальцями міцно обвила тих, хто ухвалює рішення на телебаченні та значною мірою у

пресі. Варті довіри телеканали, як-от BBC, ITV й так звані «солідні видання», зазнали б тиску з усіх боків, якби вона звернулась до них із пропозицією розповісти світові свою правдиву історію. Знову ж таки, якби її історія з'явилася на сторінках жовтої преси, королівська верхівка охрестила б її нічим іншим, як несусвітньою брехнею.

Що робити? У вузькому колі близьких друзів Діани переймалися її поточним душевним станом, а дехто навіть боявся за безпеку принцеси. Було відомо, що в минулому вона здійснила кілька бездумних спроб самогубства, і в міру того, як її відчай зростав, дехто висловлював щире занепокоєння, що вона може накласти на себе руки; втім, такі тривоги пом'якшувались вірою у те, що зрештою її любов до дітей утримає принцесу від того, щоб ступити на цей шлях.

На той час вона вже знала, що я вивчав її біографію, і доволі схвально ставилася до моєї ранньої роботи, «Щоденника Діани», здебільшого тому, що ця книга дратувала принца Уельського своїм докладним описом інтер'єру Гайгроува. Коли я працював над тією книжкою, до мене вже доносилися чутки та натяки про те, що в родині Уельських не все гаразд. Утім, ці плітки були лише hors d'œuvres, невеличкою «закускою» перед неймовірним бенкетом з інформації, яку мені згодом повідають.

Я навіть не здогадувався, та Діана потроху випробовувала мене. Вона дала зрозуміти Колтерсту, що не проти, щоб він ділився зі мною крихтами інформації. У березні 1991 року він зателефонував мені з телефонної будки десь на півдні Ірландії та з перших вуст повідомив про деталі звільнення особистого секретаря принца Чарльза, сера Крістофера Ейрі. Згодом у Sunday Times вийшла написана мною стаття — Діана була задоволена, у неї з'явилася можливість хоча б трохи допекти своєму чоловікові. Були й інші випробування — хоч і не такого масштабу, як загадки принцеси

Турандот з опери Пуччіні,— які потребували успішного розв'язання.

До прикладу, вона хотіла змінити свого давнього перукаря Річарда Далтона та знайти собі іншого стиліста. Як найкраще відмовитися від його послуг, щоб усе пройшло гладко і він опісля не побіг до газетарів продати свою історію? Ми з Колтерстом порадили принцесі написати йому чесного листа, купити дорогий подарунок і попрощатись. Така проста стратегія спрацювала.

Тоді мені взагалі не спало на думку, що жінці, яка жила в системі, де кожне важливе рішення за неї приймав хтось інший, такі незначні дії та прояви непокори даруватимуть бодай якесь відчуття контролю над власним життям. Вони дозволяли їй відчутти смак свободи.

У якийсь момент вона запитала Колтерста: «Чи хоче Ендрю взяти у мене інтерв'ю?». Як не поглянь, а це була просто приголомшлива пропозиція. Принцеси зазвичай не дають інтерв'ю, особливо коли вони найбільш обговорювані та фотографовані принцеси свого часу. Це було до того, як Діана вилила свою душу в «Панорамі» й перед тим, як принц Чарльз дав інтерв'ю на телебаченні та визнав свої стосунки з місіс Паркер-Боулз. Це було просто нечувано.

Через кілька днів після пропозиції Діани Колтерст запросив мене до того самого простенького кафе у Райсліпі, щоб поділитися уривком історії, яку вона хотіла розповісти. Я очікував, що це буде кілька коротеньких речень про її благодійну діяльність та її думки щодо власних гуманітарних амбіцій. Однак я знову помилився.

Занотувавши відомості про її спроби самогубства, розлади харчової поведінки, перелюб її чоловіка з жінкою на ім'я Камілла, я звернувся до свого видавця Майкла О'Мари. Потягуючи сигару, як завжди перед обідом, він вислухав короткий підсумок моєї зустрічі. А тоді, підозрюючи, що Колтерст був здібним шахраєм, заявив:

«Якщо вона така нещасна, то чому завжди усміхнена на фотографіях?».

У цьому й крилася проблема. Якщо я збирався плисти проти течії суспільних настроїв щодо принцеси Уельської та її чоловіка, мені потрібно було дещо більше. Кількох нотаток, записаних на основі почутого з пошарпаного магнітофона, недостатньо. Необхідно, щоб принцеса якомога більше співпрацювала для написання біографії, яка оповіла б історію всього її життя, а не лише її королівської кар'єри,— отже, історія мала зачепити і її тривоги, надії та мрії. Загалом книжка, народжена в результаті цієї співпраці, «Діана: її справжня історія», стала її автобіографією, особистим зверненням жінки, яка тоді вважала себе позбавленою сили і голосу.

Діана одразу ж виявила прихильність до проєкту й з ентузіазмом, дещо наївним, почала цікавитися, як швидко нам удасться опублікувати книжку. Втім був ще один камінь спотикання: як проводити інтерв'ю з Діаною? Звичайно, я дуже хотів поговорити з принцесою особисто, та про це просто не могло бути й мови. У королівських колах мене вже знали як письменника, та й на зріст я вдався, майже два метри, тож непримітним мене точно не назвеш. Щойно хтось зауважив би журналіста у Кенсінгтонському палаці — хоча в той час принц Чарльз формально ніби перебував у власній резиденції у Гайгрові — усіх би одразу підняли на ноги, а принцесу Діану обмежили б у будь-яких подальших нерозсудливих діях.

Як виявив Мартін Башир, тележурналіст, який пізніше взяв інтерв'ю у принцеси, обман був єдиним способом обійти завжди пильних королівських придворних. Тож для організації свого інтерв'ю у листопаді 1995 року Башир таємно провіз знімальну групу до Кенсінгтонського палацу — і сталося це в неділю, коли майже всі співробітники принцесиної домівки були відсутні.

У моїй же ситуації з принцесою Діаною розмовляла довірена особа, Джеймс Колтерст, ідеальний агент для виконання такої делікатної та, як виявилось, історичної місії. Озброївшись підготовленим мною списком запитань і власним магнітофоном, Колтерст осідлав свого двоколісного коня й безтурботно помчав алеєю до Кенсінгтонського палацу. У травні 1991 року він провів перше із шести таких інтерв'ю, які продовжувалися влітку й аж до осені і зрештою назавжди змінили уявлення світу про принцесу та королівську родину.

Колтерст добре пам'ятає той перший сеанс: «Ми сиділи в її вітальні. Діана була одягнена досить повсякденно, в джинси і синю сорочку. Перш ніж ми почали, вона висмикнула шнур телефона і зачинила двері. Щоразу, коли хтось стукав чи заважав нам, вона прибирала мікрофон, ховала його між подушками на дивані. Упродовж перших 20 хвилин того першого інтерв'ю вона була дуже щаслива і сміялася, особливо коли розповідала про випадки, які сталися за її шкільних років. Коли вона дійшла до важких тем, спроб самогубства, Камілли та булімії, одразу стало відчутно, що вона звільнилася, скинула із себе той важкий тягар».

На початку їхньої першої розмови Колтерст сказав принцесі: «Скажи мені, якщо є щось, чим ти не хочеш ділитися». На що вона відповіла: «Ні, ні, усе нормально». Було очевидно, що вона хоче, щоб світ дізнався всю правду, пізнав її справжньою.

Часом Діану дратувало й сердило те, як з нею поводитися її чоловік і вся королівська система, та зрештою, попри такий болючий емоційний стан, те, що розповідала принцеса, було вкрай правдоподібним, оскільки багато частинок головоломки її життя почали ставати на свої місця. Глибоко вкорінене, сильне почуття самотності та відторгнення, яке переслідувало її більшу частину життя, нарешті вигулькнуло на поверхню. І хоча її дитинство було привілейованим, воно також було нещасливим: Діана описує

похмуру емоційну атмосферу, пригадує свою провину за те, що не народилася хлопчиком, щоб продовжити рід, сльози матері, сповнене смутку мовчання батька та брата Чарльза, який щонаочі засинав у сльозах.

• • •

Далі — у повній книжці «Діана: справжня історія з її вуст».

nashaknyga.com.ua